

Súčasnú dobu, ktorú zvykneme nazývať modernou, pretože ju charakterizuje rýchly vedecký pokrok, stále nové výdobytky techniky, životný štandard dostupný väčšine obyvateľstva. A napriek tomu možno v tejto spoločnosti badať niečo staré, neslobodné, čo vracia ľudí, do dávnej, temnej minulosti. Nehovoríme o temnom stredoveku, ale o renesancii ezoteriky a okultizmu, ktoré sa aj na Slovensku začali hojnejšie objavovať po roku 1989, hoci viaceré praktiky existovali v ľudovej kultúre, najmä na vidieku, neustále.

Mnohí nehovoria otvorene o okultizme, keďže toto slovo nesie v sebe viac-menej negatívny nádech a predstavy, ale skôr o ezoterike (súčasť okultizmu), ktorú prijímajú za neškodnú prax, záujmovú činnosť, a ako takú ju často predstavujú v masmédiách, odkiaľ sa doslova predáva a tlačí do pozornosti občanov.

Keďže skutočnosť je iná, je potrebné načrtnúť hlavné charakteristiky jednotlivých prúdov a javov okultizmu, ich pôvod i nebezpečenstvo, ktoré predstavujú pre jednotlivca i spoločnosť. Odkrytie ich podstaty a pôvodu, nám pomôže pochopiť ich nezlučiteľnosť s vierou a slobodným duchovným rozvojom, ako aj dať kontrastný podklad k predstaveným pozíciám zo strany viery.

Základom našich úvah bude fakt, že človek je tvor „náboženský“ a vždy ho vnútro s rozumom

tiahne za poznávaním niečoho vyššieho. Hoci ho okolnosti neraz obmedzujú, alebo nútia uspokojiť sa len s časnými a utilitaristickým cieľmi, vie si nájsť cestu k duchovnu. No nie vždy je to šťastný výber, ako napr. pri okultizme, ktorý človeku na začiatku ponúka slobodu a moc, no nakoniec ho oberá o vytúžené dary.

Síce naše úvahy nepoukážu na všetky detaily jednotlivých javov, veríme, že pomôžu veriacemu a hľadajúcemu človeku rozobrať sa vo svete preplnenom okultnými ponukami a rozumnými dôkazmi nájsť odpoveď na nebezpečenstvá, ktoré predstavujú, ako aj vybrať si tú najlepšiu možnosť pre svoju duchovnú cestu.

1. Človek a duchovno

Človek sa stretá sa realitou okolo seba. Analýza tohto stretnutia nám ukáže, že za každou skutočnosťou stojí, čo je nevýslovne, tajomné, večné. Čosi sväté, čo nás vyzýva k poklone, niečo „iné“, „nezemské“, sväté. Niečo tajomné a predsa určité, cudzie a predsa dôverné. Tento zážitok posvätná môže vzniknúť pri stretaní s vecami, udalosťami i ľuďmi. Sú to skutočnosti nášho jestvovania, ktoré ho prenášajú do sveta vnútorného, sveta lásky i hnevu, šťastia i nešťastia. Stretávame sa s niečím, čo sa práve v tomto stretnutí javí ako Nieкто.

1.1 *Religióznosť človeka*

Od ranných dejín človeka možno sledovať jeho zvláštny vzťah k niečomu vyššiemu. Na začiatku to bol pravdepodobne strach pred nepoznanou silou prírody, ktorá zasahovala do jeho života, a pred ktorou sa nemohol chrániť, preto ju považoval za všemohúcu, božskú a snažil sa nakloniť si ju. Tak sa rodilo prirodzené náboženstvo. K tomuto kroku ho viedla sama príroda, ktorej krása, moc a bohatstvo ďaleko presahovali ľudské predstavy. Za tým všetkým sa človek snažil nájsť konkrétnu príčinu, ktorá musela byť omnoho väčšia ako on sám, keďže dokázala toto všetko, vrátane človeka, vytvoriť. „Človek stvorený na Boží obraz je pozvaný Boha poznávať a milovať. Keď Boha hľadá, objavuje aj "cesty", spôsoby ako k poznávaniu Boha pristupovať. Nazývajú sa tiež "dôkazy jestvovania Boha". Nie sú to však dôkazy, aké využívajú napríklad prírodné vedy. Tu ide o dôkazy v zmysle "súhrnných a presvedčivých argumentov", ktorými možno dosiahnuť úplnú istotu:1. Svet: počnúc pohybom a vznikom, náhodnou možnosťou, poriadkom a krásou sveta môžeme poznávať Boha ako počiatok a cieľ celého vesmíru. (KKC 31-32)

No človek nehľadal odpovede len zo svojho okolia. Tragické skúsenosti smrti ho stavali pred otázku zmyslu vlastnej existencie. Sám seba nedokázal pochopiť, mnohé bolo pre neho tajomným. A čím viac sa snažil pochopiť seba, tým viac otázok sa pred ním vynáralo. „Človek svojou otvorenosťou voči pravde a kráse, svojím zmyslom pre dobro a mravnosť, svojou slobodou a hlasom svojho svedomia, svojou ašpiráciou na nekonečno a šťastie sa pýta na jestvovanie Boha. Prostredníctvom týchto prejavov vníma znamenia svojej nesmrteľnej duše: "Zárodok nesmrteľnosti, ktorý nosí v sebe a ktorý sa nedá zredukovať len na hmotu" - duša človeka - nemôže mať iný, jedine božský pôvod.“ (KKC 33)

Tento nekonečný rad otázok o bytí, pôvode a celi všetkého, ktorý trvá od prvého uvedomia si človeka človekom až podnes, je svedectvom religiozity človeka, ktorá je vpísaná hlboko v jeho podstate, a preto ju nemožno odstrániť, jedine dočasne umlčať. Človek sa s religiozitou rodí, nezískava ju skúsenosťou, čo možno označiť za jeden z dôkazov Boha, ktorý vkladá do svojho stvorenia túžbu a nasmerovanie k jeho prvotnej príčine.

V menej vyspelých a menej zložitých civilizáciách a spoločnostiach je religiozna dimenzia realizácie ľudského subjektu považovaná za čosi automatické a samozrejmé, lebo skúsenosť konečnosti a obmedzenosti je príliš zrejmá na to, aby sa spochybnila skutočnosť religio. Religiozita možno charakterizovať ako trvalú schopnosť k realizácii kultických aktov nasmerovaných k definitívnemu stretnutiu s Bohom. (Morálne aspekty modlitby v aspekte kultického povolania kresťana, in www.theologiamoralis.info/k0103c3.html)

Táto vnútorná vlastnosť človeka sa však vyvíja ako u jednotlivca, v rámci jeho života, tak aj u celej spoločnosti na historickej ceste hľadania pravdy, počnúc rozpoznávaním božských princípov, vďaka ktorým rozpoznali aj vlastnú dušu, majúcu dominujúcu pozíciu nad všetkým telesným, čím sa myslela aj naša telesná schránka, až po postupné očisťovanie človeka rozlišovaním dobra od zla a približovaním sa k dokonalosti.

Cesta za pravdou, spojená so zapojením ľudského intelektu, bola charakteristická a vzorová pre gréckych filozofov, ktorí sa snažili nájsť princíp všetkého. A v človeku bola oddávna túžba po dobýjaní poznania, od otázok dieťaťa až po nájdenie a naplnenie zmyslu života, túžba po láske a nekonečnom šťastí, ktoré v tomto svete nemôže nájsť konečné naplnenie.

V gréckom myslení (ako aj vo väčšine pohanských náboženstiev) bola oproti kresťanstvu dôležitá strohá viera v osud (fatalizmus), podľa ktorej bolo všetko pevne stanovené nutnosťou predurčeného údely. Táto viera v neúprosný osud, ktorému sú podrobení ako ľudia, tak aj bohovia, sa objavila už v rannej gréckej filozofii. V tomto pohľade sa neprikladal svetskému a historickému daniu skutočný význam, pretože všetko bolo dopredu určené. Človek bol podrobený slepému a neosobnému osudu, nestál pred živým a osobným Bohom, ktorý sa v

dejinách zjavuje ako Boh lásky a spásy. A toto je veľký rozdiel medzi seba pochopením človeka v gréckom a kresťanskom zmysle.

Proces hľadania božského zo stvorených vecí možno pozorovať u všetkých prirodzených náboženstiev. Avšak oproti kresťanstvu, okrem fatalizmu, ich odlišuje aj strohé ohraničenie možnosťami ľudského rozumu. A tak, keď prirodzené náboženstvo dochádza k svojim hraniciam, začína si nepochopené veci vysvetľovať svojím spôsobom, snažiacim sa nájsť vnútornú logiku a pripisuje týmto javom božský charakter, ktorý sa s rozvíjaním spoločnosti a vedy môže ukázať ako prirodzený. V kresťanstve však človek vie, že „v dejinných podmienkach, v ktorých sa človek nachádza, naráža pri poznávaní Boha len samotným svetlom rozumu na značné ťažkosti: „A hoci ľudský rozum, ak máme hovoriť úprimne, skutočne môže svojimi silami a svojím prirodzeným svetlom dospieť k pravému a istému poznaniu osobného Boha, ktorý chráni a riadi svet svojou prozreteľnosťou a tiež aj pomocou prirodzeného zákona, ktorý Boh uložil v našich dušiach, je preda len veľa prekážok, ktoré zabraňujú účinne používať tento rozum a dosahovať ovocie jeho prirodzenej sily. Lebo pravdy, ktoré sa týkajú Boha a ľudí, absolútne prekračujú poriadok zmyslových vecí. A ak by sa mali transformovať do konania a formovať život, je potrebné, aby sa človek dával a vzdával. Ak si má ľudský duch osvojiť takéto pravdy, pociťuje ťažkosti, ktoré pochádzajú zo strany zmyslov a predstavivosti a tiež zo zlých túžob, majúcich pôvod v prvotnom hriechu. To spôsobuje, že sa v tejto oblasti ľudia ľahko presvedčajú o nesprávnosti alebo aspoň o neistote toho, čo si neželajú aby bolo pravdivé.“ (KKC 37)

Biblické zjavenie Starého a Nového zákona prináša posolstvo spásy pre konkrétneho človeka v dejinách. Svet nepochádza z nejakej nutnej zákonitosti, ale zo slobodnej vôle Boha. Zo slobodného Božieho slova: Staň sa! (Gn 1,3) A z tej vôle má svoj pôvod aj ľudstvo so svojimi dejinami (Gn 1, 26). Ako aj zlo nemá tiež svoj pôvod v nejakom praprincípe, ale v slobodnom a osobnom rozhodnutí človeka proti Božiemu prikázaniu.

„Preto človeka musí osvietiť Božie zjavenie, a to nie iba v tom, čo presahuje jeho chápanosť, ale aj v oblasti "náboženských a mravných právd, ktoré samy osebe nie sú ľudskému rozumu neprístupné, aby sa tak mohli v súčasných podmienkach ľudského pokolenia prijímať s pevnou istotou a s pocitom vylúčenia omylu". (KKC 38)

A ako aj historické vedy dokazujú, že náboženstvo je dejinná skutočnosť, tak môžeme povedať, že človek je už vo svojej podstate tvor náboženský. Veriť v niečo, čo presahuje človeka, je prejav najvnútornejšej potreby človeka. Často na základe rôznych archeologických nálezísk a vykopávk môže potvrdiť, že človek sa už oddávna k niečomu alebo niekomu utiekal. Odkryté hroby, v ktorých bolo veľa tiel množstvo predmetov osobnej potreby, alebo aj rôzne

iné pomôcky slúžiace skôr k náboženskému vyjadreniu, sú tiež dôkazom takej magickosti alebo nábožnosti vtedajšieho človeka. A či by sme poukázali na dôkazy pochovávaní mŕtvych alebo na iné posvätné rituály, všetko to svedčí o ich vzťahu k transcendentnu.

Tento dynamický vzťah medzi človekom a transcendentným pretrvával a trvá v podstate až dodnes. V dobe pred kresťanstvom bol niekedy viac chápaný z pozície strachu, či snahy nepohnevať si určité božstvo. S príchodom kresťanstva sa tento vzťah posúva do inej roviny, ale aj tu narážame na rozdielne pohľady v chápaní Boha. Často najťažšou prekážkou spoznávania Boha sú sfaľovania a skreslenia jeho obrazu, ktoré účinkujú ešte z dejín, kedy Boha pokladali za nepriateľa, prenasledovateľa, potláčateľa ľudí, ktorý sa často javí ako garant vládnuceho pomerov, moci a bezprávia. A žiaľ mnohé z týchto predstáv spoluúčinkujú aj vo veriacich a nábožných ľuďoch, vyvolávajú bázeň a strach pred Bohom a sťažujú alebo zatvárajú cestu k osobnému prístupu k veľkému, nádhernému Bohu, v ktorého sme si verili, lebo je naším dobrým Otcom.

Túžba po Bohu je vpísaná do srdca človeka, lebo človek je stvorený Bohom a pre Boha; Boh neprestáva priťahovať človeka k sebe a jedine v Bohu nájde človek pravdu a šťastie, ktoré neustále hľadá: Najvyšší dôvod ľudskej dôstojnosti spočíva v povolaní človeka k spoločenstvu s Bohom. Človek je pozvaný k dialógu s Bohom už od momentu svojho vzniku. Ved' jestvuje jedine preto, že ho Boh z lásky stvoril a že ho z lásky neprestajne udržuje. A žije plne podľa pravdy, iba ak slobodne túto lásku uzná a oddá sa svojmu Stvoriteľovi. (KKC 27)